JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER
14 päivänä joulukuuta 1995 *

1. Tribunal de commerce de Lyon, Ranska, on esittänyt tämän ennakkoratkaisukysymyksen sellaisen siviilioikeudenkäynnin [1] yhteydessä, jonka Nissan France SA ja useat sen autojen jälleenmyyjät — Serda SA, Lyon Vaise Auto SARL, Garage Gambetta SA ja Lyon Automobiles SA — ovat panneet vireille Jean-Luc Dupasquier'ta (Garage Sport Auto [2]), Star'Terre SARL:ää ja Aqueducs Automobiles SARL:ää vastaan syyttäen näitä vilpillisestä kilpailusta.

2. Kantajina olevat yhtiöt syyttävät vastaajia varsinaisesti siitä, että nämä olivat harjoittaneet uusien moottoriajoneuvojen tuontia ja myyntiä näiden ajoneuvojen "virallisen" jakeluverkoston ulkopuolella noudattamatta alalla kantajien mukaan sovellettavia yhteisön säädöksiä, ja esimerkiksi siitä, että vastaajat olisivat harjoittaneet laitonta ja harhaanjohtavaa mainontaa; kaikki nämä toimet oli katsottava vilpilliseksi kilpailuksi, ja ne olivat aiheuttaneet vahinkoa kantajien eduille Nissan-merkkisten autojen "yksinomaisena maahantuojana" (Nissan France SA) tai yksinmyyjinä (muut neljä kantajina olevaa yritystä).

3. Kyseiset yhteisön säädökset ovat perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä ja huoltopalveluja koskevien sopimusten ryhmiin 12 päivänä joulukuuta 1984 annettu komission asetus (ETY) N:o 123/85 [3] (jäljempänä asetus) ja 4.12.1991 annettu komission tiedonanto 91/C 329/06 [4].

4. Ranskalaisissa tuomioistuimissa aloitetussa menettelyssä vaaditaan kieltämään vastaajia jatkamasta (niiden harjoittamalla tavalla) uusien Nissan-merkkisten ajoneuvojen myyntiä ja mainostamasta tällaista myyntiä. Samalla vaaditaan vastaajien velvoittamista korvaamaan näin aiheutunut vahinko.

5. Tribunal de commerce de Lyon katsoo, että siinä vireillä olevan asian ratkaisu edellyttää, että yhteisöjen tuomioistuin antaa ensin ennakkoratkaisun asetuksen eri

* Alkuperäinen kieli: espanja.

1 — Alunperin oli kolme erillistä siviilioikeudenkäyntiä, yksi kutakin vastaajana olevaa yritystä vastaan; ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin yhdisti ne esittäessään ennakkoratkaisukysymyksen.

2 — Tämä esiintyi oikeudessa, Tribunal de commerce de Lyonissa, rajavastuuyhtiönä (société à responsabilité limitée), eivätkä kantajat vastustaneet sen tällaista osallistumista asian käsittelyyn.

3 — EYVL 1985 L 15, s. 16.

4 — EYVL C 329, s. 20.

kohtien tulkinnasta. Tämän vuoksi Tribunal de commerce de Lyon on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"Voiko rinnakkaistuoja toimia samalla valtakirjan saaneena maahantuotujen ajoneuvojen välittäjänä ja jälleenmyyjänä?

Mitkä ovat yhteisön oikeudessa tarkoitettujen uusien ja käytettyjen ajoneuvojen väliset erotteluperusteet?

Kuinka monen kilometrin jälkeen ja kuinka pian käyttöönotosta ajoneuvo on määriteltävä käytetyksi? Vai kuuluuko tähän kysymykseen annettava vastaus kussakin tapauksessa kansallisten tuomioistuinten harkintavaltaan?"

Pääasiaa koskevat tosiseikat

6. Vaikka kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja, joilla saattaisi olla merkitystä ennakkoratkaisukysymykseen vastaamiseksi, ei olekaan näytetty riittävästi toteen, voidaan kuitenkin pitää lähtökohtina seuraavia asianosaisten väitteisiin ja ennakkoratkaisupyyntöä koskevaan päätökseen perustuvia seikkoja:

a) yksikään vastaajina olevista yhtiöistä ei ole autojen valmistajien hyväksymä jälleenmyyjä eikä kuulu sellaisiin "virallisiin" jakeluverkostoihin, joita nämä valmistajat ovat perustaneet asetuksen perusteella;

b) tästä huolimatta ne harjoittavat moottoriajoneuvojen osto- ja myyntitoimintaa eli toimivat itsenäisinä kauppaedustajina myyden rinnakkaistuonnilla eli suoraan ulkomailta hankittuja ajoneuvoja.

Osapuolten väitteet

7. Pääasian kantajat väittävät ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa, että niiden tekemät jälleenmyyntisopimukset ovat asetuksen mukaisia. Ne katsovat, että rinnakkaistuonti on asetuksen mukaan mahdollista vain poikkeuksellisesti ja erittäin ankarilla edellytyksillä, joita vastaajat eivät olleet täyttäneet. Tällaiset yhtiöt voivat toimia ainoastaan lopullisilta kuluttajilta etukäteen

valtakirjan saaneina välittäjinä, mutta ne eivät voi esiintyä samalla jälleenmyyjinä.

8. Vastaajina olevat yhtiöt väittävät huomautuksissaan, että niiden harjoittama toiminta on laillista eikä sitä ole katsottava vilpilliseksi kilpailuksi. Toiminta itsenäisenä liikkeenharjoittajana autoalalla on lainmukaista, kuten näiden ajoneuvojen rinnakkaistuontikin. Asetuksella ei pyritä yhdenmukaistamaan autojen jälleenmyyntialaa, jolla autoja myydään jakeluverkostojen, valmistajien suoramyynnin ja itsenäisten kauppiaiden kautta.

9. Vastaajien mukaan yhteisön säännöksissä taataan mahdollisuus harjoittaa rinnakkaistuontia keinona edistää vapaata kilpailua. Lopuksi uusien ja käytettyjen ajoneuvojen välinen ero on pelkkä asiakysymys, jonka ratkaisu kuuluu kansalliselle tuomioistuimelle.

10. Näin ollen vastaajat ehdottavat, että esitettyihin ennakkoratkaisukysymyksiin vastattaisiin seuraavasti:

a) yhteisön oikeudessa ei ole uuden ajoneuvon määritelmää, joten uusien ja käytettyjen ajoneuvojen välinen ero on pelkkä aineellinen seikka. Kansallisen tuomioistuimen asiana on kussakin tapauksessa määritellä, onko ajoneuvo uusi vai käytetty, ottaen huomioon se, milloin ajoneuvo on ensimmäisen kerran otettu käyttöön, ja se, löytyykö ajoneuvosta tehtaalta lähdön jälkeen syntyneitä vikoja;

b) rinnakkaistuonnin esteisiin myötävaikuttaminen ja markkinoiden eristäminen on kaupan vapauden ja tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatteiden ja kuluttajansuojapyrkimysten vastaista; missään määräyksessä tai säännöksessä ei edellytetä, että itsenäisten liikkeenharjoittajien olisi harjoitettava rinnakkaistuontia yksinomaan välittäjinä, eikä niitä kielletä harjoittamasta ajoneuvojen maahantuontia.

11. Komissio katsoo huomautuksissaan, että toisaalta asetuksessa ei kielletä ajoneuvojen valmistajia myymästä ajoneuvoja yksinomaisista jakeluverkostoista poikkeavilla menetelmillä ja että toisaalta asetuksessa ei liioin kielletä yksipuolista toimintaa tai ryhmäpoikkeusasetusten kattamista sopimuksista poikkeavia sopimuksia.

12. Ensimmäiseen kysymykseen olisi siten vastattava, että asetuksessa ei kielletä itsenäistä liikkeenharjoittajaa toimimasta samanaikaisesti valtakirjan saaneena välittäjänä

ja itsenäisenä jälleenmyyjänä edellyttäen, ettei näillä kahdella toimintatavalla johdeta yleisöä harhaan.

13. Koska asetuksessa ei kielletä yrityksiä myymästä uusia ajoneuvoja jakeluverkostojen ulkopuolella ja koska milloinkaan ei ole asetettu kyseenalaiseksi asetuksen soveltuvuutta käytettyihin ajoneuvoihin, komissio katsoo toisen kysymyksen osalta, että on tarpeetonta vastata ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle käytettyjen ja uusien ajoneuvojen välisestä erosta.

14. Ranskan hallitus katsoo ensinnäkin, ettei asetuksessa itsessään kielletä itsenäistä jälleenmyyjää tuomasta uusia ajoneuvoja maahan ja myymästä niitä virallisen jakeluverkoston ulkopuolella edes silloin, kun se ei ole asetuksen 3 artiklan 11 kohdassa tarkoitettu valtakirjan saanut välittäjä. Valtakirjan saaneen välittäjän ja itsenäisen liikkeenharjoittajan toiminnan päällekkäisyyden osalta Ranskan hallitus katsoo myös, ettei tämä kysymys edellytä minkään yhteisön oikeuden säännöksen tulkintaa; tällaisen toiminnan laillisuuden arviointi kuuluu siten kansalliselle tuomioistuimelle sen omassa lainsäädännössä säädettyjen perusteiden mukaisesti.

15. Koska yhteisön oikeudessa ei ole määritelty "uusien ajoneuvojen" ja "käytettyjen ajoneuvojen" käsitteitä, Ranskan hallituksen mukaan kansallisten tuomioistuinten asiana on sen oman kansallisen oikeuden sääntöjen mukaisesti vahvistaa vastaavat käsitteet.

16. Lopuksi Kreikan hallitus katsoo huomautuksissaan, että asetuksessa ei kielletä uusien ajoneuvojen myyntiä itsenäisille liikkeenharjoittajille. Tämän vuoksi Kreikan hallituksen mukaan ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen riittää tällainen vastaus, ja toisen ennakkoratkaisukysymyksen käsittely on tarpeetonta.

Autojen jakelua koskevat yhteisön oikeuden säännökset

17. Asetuksessa määritellään ne sopimukset, joiden voidaan katsoa täyttävän 2.3.1965 annetun neuvoston asetuksen N:o 19/65/ETY edellytykset [5] ja jäävän muutoin ehdottoman kiellon ulkopuolelle. Kyseessä ovat määrätyksi ajaksi tai toistaiseksi tehdyt sopimukset, joilla tuotteita toimittava yritys antaa toiselle tehtäväksi näiden tuotteiden jälleenmyynnin ja niihin liittyvät palvelut; tällä tavoin toinen osapuoli (valmistaja taikka yleensä tavarantoimittaja) antaa toiselle osapuolelle (jälleen- tai yksinmyyjälle) tehtäväksi edistää tiettyjen moottoriajoneuvoalan tuotteiden jälleenmyyntiä ja huoltopalveluja.

5 — EYVL 36, s. 533.

Tavarantoimittaja sitoutuu näillä sopimuksilla siihen, että se toimittaa sopimusalueella sopimustuotteita jälleenmyyntiä varten ainoastaan jälleenmyyjälle tai, jos jälleenmyyjää ei ole, jakeluverkostoon kuuluvien yritysten suppealle piirille.

18. Tällaiset sopimukset ovat periaatteessa mitättömiä, koska ne ovat yleensä omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja koska niiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai niistä seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla. Tästä huolimatta EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaan suoraan perustuvasta tällaisia sopimuksia koskevasta kiellosta voidaan poiketa rajoitetuin edellytyksin tämän 85 artiklan 3 kohdan nojalla, jos kyseisen asetuksen kaltaisessa erityisessä säädöksessä vahvistetaan nimenomaisesti, ettei se koske mainittuja sopimuksia.

19. Ratkaistavina olevat ongelmat aiheutuvat esillä olevassa asiassa nimenomaan asetuksen henkilöllisestä soveltamisalasta. Ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella ei ole epäilystä jakelujärjestelmän pätevyydestä sellaisenaan [30.9.1995 saakka, jolloin asetus lakkasi olemasta voimassa ja korvattiin uudella, 28.6.1995 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 1475/95 [6]], vaan tämän jakelujärjestelmän vaikutuksista moottoriajoneuvojen markkinointia harjoittaviin toisiin taloudellisiin toimijoihin.

20. Täsmällisesti sanottuna asetuksen 3 artiklan 11 kohdassa sallitaan, että tällaisissa sopimuksissa on lausekkeita, joiden perusteella jälleen- tai yksinmyyjä saa

"— — myydä sopimusvalikoimaan kuuluvia moottoriajoneuvoja tai vastaavia tuotteita välittäjän palveluksia käyttäville kuluttajille ainoastaan, jos kyseisellä välittäjällä on etukäteen annettu valtakirja tietyn ajoneuvon ostamiseen sekä mahdollisesti sen toimituksen hyväksymiseen kuluttajan puolesta".

21. Toisin sanoen jälleenmyyjä voi kieltäytyä myymästä ajoneuvoja jakeluverkostoon kuulumattomille välittäjille, elleivät nämä ole saaneet lopullisilta kuluttajilta valtakirjaa näiden ajoneuvojen ostamiseen näiden kuluttajien nimissä ja näiden lukuun; tällainen mahdollisuus taas on poikkeus siitä periaatteesta, jonka mukaan jälleenmyyntiä harjoittavat ainoastaan jakeluverkostoon kuuluvat jälleenmyyjät.

22. Toisaalta asetuksen 3 artiklan 10 kohdassa sallitaan se, että tällaisiin sopimuksiin sisältyy lausekkeita, joiden mukaan jälleen- tai yksinmyyjä toimittaa jälleenmyyjälle "— — sopimustavaroita tai vastaavia tavaroita

6 — EYVL L 145, s. 25.

ainoastaan, jos jälleenmyyjä on jakeluverkostoon kuuluva yritys — —".

23. Käsitteisiin "välittäjä" ja "jälleenmyyjä" liittyneiden tulkintavaikeuksien vuoksi komissio antoi 12.12.1984 [7] ja 4.12.1991 kaksi tiedonantoa (näistä jälkimmäinen on jo mainittu edellä), joiden tarkoituksena oli selventää kyseisen asetuksen tiettyjä kohtia.

24. Täsmällisesti sanoen vuoden 1991 tiedonnolla pyrittiin "selventämään tässä asetuksessa tarkoitettujen välittäjien toimintamahdollisuuksia" ja siinä määriteltiin välittäjät palvelujen tarjoajiksi, jotka toimivat ostajan, lopullisen kuluttajan, lukuun ilman omistamiseen tavanomaisesti liittyvää riskiä ja jotka ovat saaneet tätä ennen nimetyltä henkilöltä valtakirjan.

25. Komissio katsoo, että vaikka valtakirjan saaneella välittäjällä onkin oikeus järjestää vapaasti toimintansa, niin se, että se käyttää hyväkseen sellaista yritysverkostoa, jolla on yhteiset ulkoiset tunnusmerkit tai muita yhteisiä muista erottuvia merkkejä, ei saa aiheuttaa sellaista virheellistä vaikutelmaa, että se kuuluu hyväksyttyyn jakelujärjestelmään. Valtakirjan saaneen välittäjän on toimittava täysin avoimesti tarjottujen palvelujen ja niistä vaadittujen palkkioiden osalta. Mainitun välittäjän mainonta ei saa olla sellaista, että mahdolliset asiakkaat sekoittaisivat sen jälleenmyyjään tai kyseisten ajoneuvojen valmistajan tai valmistajien jakeluverkostoon kuuluvaan yritykseen. Hankkiessaan autoja myytäviksi se ei voi ylläpitää hyväksyttyjen jälleenmyyjien kanssa sellaisia etuoikeutettuja suhteita, jotka ovat näiden jälleenmyyjien asetuksen mukaisten sopimusvelvoitteiden vastaisia.

26. Jos välittäjät eivät toiminnassaan ota huomioon näitä näkökohtia ja perusteita, on tiedonannon mukaan oletettava, ellei toisin näytetä, että välittäjä "ylittää asetuksen N:o 123/85 3 artiklan 11 kohdassa vahvistetut rajat tai johtaa yleisöä harhaan antamalla itsestään sellaisen vaikutelman, että se on jälleenmyyjä".

Moottoriajoneuvojen jakeluverkostoihin kuulumattomien itsenäisten liikkeenharjoittajien asema

27. Autoalalla toimivat jakeluverkostoihin kuulumattomat itsenäiset liikkeenharjoittajat voivat olla joko "virallisen" jakeluverkoston ulkopuolisia itsenäisiä ajoneuvojen jälleenmyyjiä tai lopullisilta kuluttajilta valtakirjan saaneita pelkkiä välittäjiä.

7 — EYVL C 17, s. 4.

28. On nimittäin mahdollista, että yritys, joka markkinoi uusia ajoneuvoja normaaliin tapaan ja ammattimaisesti, on asetuksessa tarkoitettu "valtakirjan saanut välittäjä", eivätkä tällaiseen oikeudelliseen määrittelyyn sinänsä vaikuta sellaiset seikat kuin varastossa olevien ajoneuvojen suuri määrä, toteutettujen liiketoimien huomattava lukumäärä, välityspalkkioiden periminen, luoton myöntäminen asiakkaille ajoneuvon ostoa varten tai mainonta palvelujen myynnin edistämiseksi taikka muut vastaavat seikat.

29. Tältä osin ovat erityisen merkityksellisiä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamukset sen 22.4.1993 antamassa tuomiossa [8], jolla ratkaistiin Automobiles Peugeot'n ja Peugeot SA:n nostama 4.12.1991 tehtyä komission päätöstä koskeva kumoamiskanne; tässä päätöksessä katsottiin perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaiseksi Automobiles Peugeot SA:n jälleenmyyjilleen lähettämä kiertokirje siitä, että nämä lakkauttaisivat toistaiseksi ajoneuvojen toimittamisen eräälle lopullisten kuluttajien lukuun välittäjänä toimineelle yritykselle.

30. Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Peugeot vastaan komissio 16.6.1994 antamassa tuomiossa [9], jolla hylättiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä mainitusta tuomiosta tehty valitus, todettiin seuraavaa:

"— — valtakirja on asetuksen N:o 123/85 3 artiklan 11 kohdan täsmällisen sanamuodon perusteella ainoa edellytys sille, että henkilöä voidaan pitää välittäjänä.

— — Siltä osin kuin kyse on väitteestä, jonka mukaan edellä mainitussa asiassa 243/83, Binon, 3.7.1985 annettua tuomiota (Kok. 1985, s. 2015) ei ole noudatettu, on syytä todeta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi aivan oikein, että mainittua oikeuskäytäntöä, joka koskee perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamista yrityksen ja kauppaedustajan välisiin suhteisiin, ei sovelleta valtakirjan saaneeseen välittäjään, joka toimii lopullisen kuluttajan lukuun, ja ettei ammattimaisen välittäjän saamien valtakirjojen lukumäärällä sellaisenaan ollut merkitystä, jotta välittäjän toiminta sen vuoksi muuttuisi muuksi."

31. Voi myös olla niin, että sen sijaan, että liikkeenharjoittaja harjoittaisi välitystoimintaa, se toimii itsenäisenä jälleenmyyjänä tavalliseen tapaan siten, että se hankkii ensin omistusoikeuden myöhemmin luovuttamiinsa autoihin ja että sillä on jälleenmyyjille — eikä välittäjille — luonteenomainen riski, kuten esimerkiksi velvollisuus antaa takuu; kyseessä olisi sellainen tilanne, joka ylittää asetuksen asiallisen soveltamisalan, koska asetuksessa ei periaatteessa oteta huomioon

8 — Asia T-9/92, Peugeot v. komissio, tuomio 22.4.1993 (Kok. 1993, s. II-493).

9 — Asia C-322/93 P, Peugeot v. komissio, tuomio 16.6.1994 (Kok. 1994, s. I-2727).

sellaisten ammattimaisten taloudellisten toimijoiden olemassaoloa, jotka harjoittavat tavanomaisesti "virallisten" jakeluverkostojen ulkopuolella uusien ajoneuvojen markkinointia.

32. Yhteisön oikeudessa ei kuitenkaan kielletä tällaista toimintaa. Toisenlainen tulkinta olisi vastoin asetuksen sisältöä ja tavoitteita, koska asetuksen tarkoituksena ei ole yhdenmukaistaa eikä säännellä sitovin säännöksin autojen jälleenmyyntiä, vaan ainoastaan vahvistaa ne edellytykset, joilla voidaan poikkeuksellisesti pitää sallittuina [10] tiettyjä kilpailua rajoittavia sopimuksia, jotka periaatteessa ovat kiellettyjä.

33. Toisin sanoen asetuksen säännöksillä poistetaan — oikeudellisena välineenä olevalla ryhmäpoikkeuksella, joka tässä tapauksessa on pikemminkin yhtä taloudellisen toiminnan alaa koskeva poikkeus — ainoastaan muutoin mitättömyyden aiheuttava virhe autojen valmistajien ja jälleenmyyjien tekemistä tietyistä sellaisista jälleenmyyntisopimuksista, jotka vapaan kilpailun vastaisina olisivat muuten mitättömiä, eikä asetuksen tavoitteena sitä vastoin ole antaa pakollisia toimintaohjeita kaikille alalla toimiville liikkeenharjoittajille.

34. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut tämän seikan asiassa VAG France 18.12.1986 antamassaan tuomiossa [11] seuraavasti:

"12. — — asetuksessa N:o 123/85 perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohtaa soveltavana asetuksena annetaan ainoastaan moottoriajoneuvoalan taloudellisille toimijoille tiettyjä mahdollisuuksia laatia jälleenmyyntiä ja huoltopalveluja koskevat sopimukset siten, että huolimatta niihin sisältyvistä tietynlaisista yksinoikeus- ja kilpailukieltolausekkeista, nämä sopimukset voivat jäädä 85 artiklan 1 kohdan kiellon ulkopuolelle. Asetuksen N:o 123/85 säännöksissä ei kuitenkaan aseteta taloudellisille toimijoille velvollisuutta käyttää näitä mahdollisuuksia. Säännösten vaikutuksesta tällaisen sopimuksen sisältö ei myöskään muutu, eikä se ole mitätön, vaikka kaikki asetuksen mukaiset edellytykset eivät täytykään — — .

16. — — asetuksessa N:o 123/85 — — ei säädetä sellaisia pakottavia säännöksiä, jotka vaikuttaisivat suoraan sopimuslausekkeiden pätevyyteen tai sisältöön taikka velvoittaisivat sopimuspuolia mukauttamaan sopimuksen sisältöä, vaan siinä vahvistetaan vain edellytykset, joiden täyttyessä ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetty kielto ja näin ollen mitättömyys eivät koske tiettyjä sopimuslausekkeita — —".

10 — Siitä, että on välttämätöntä olla tulkitsematta laajentavasti asetukseen sisältyviä poikkeuksia, ks. asioissa C-266/93, Volkswagen AG, ja C-70/93, Bayerische Motorenwerke AG, 24.10.1995 annetut tuomiot (Kok. 1995, s. I-3439, I-3477).

11 — Asia 10/86, VAG France, tuomio 18.12.1986 (Kok. 1986, s. 4071, 12 ja 16 kohta).

35. Edellä esitetyn perusteella on selvää, että jos yritys ei kuulu "viralliseen" jakeluverkostoon vaan harjoittaa sekä uusien että käytettyjen autojen ostoa ja myyntiä omaan lukuunsa, sen toimintaa ei voida asetuksen perusteella vastustaa millään tavalla.

36. Tällaisen lopputuloksen perusteella on tarpeetonta — kuten jotkut asianosaiset ovat väittäneet asian käsittelyssä —, että yhteisöjen tuomioistuin "määrittelisi" uuden ajoneuvon ja käytetyn ajoneuvon käsitteet, mitä ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin kuitenkin toivoisi. Oli kyseessä uusi tai käytetty ajoneuvo, niin kummassakin tapauksessa itsenäisen liikkeenharjoittajan toiminnalla on asetukseen nähden samat ominaisuudet; se, että ajoneuvo on uusi tai käytetty ei vaikuta jakeluverkostoon kuulumattoman itsenäisen jälleenmyyjän markkinointimahdollisuuksiin.

Valtakirjan saaneiden välittäjien ja jälleenmyyjien harjoittama rinnakkaistuonti

37. Ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella ja kantajina olevilla yhtiöillä ei liene epäilyksiä siitä, että itsenäisten liikkeenharjoittajien harjoittama tuonti toisista jäsenvaltioista on periaatteessa laillista. Toisin sanoen kyse ei ole siitä, onko rinnakkaistuonti sellaisenaan sallittavaa, vaan pelkästään siitä, voiko rinnakkaistuoja olla samanaikaisesti valtakirjan saanut ajoneuvojen välittäjä ja niiden jälleenmyyjä.

38. Itsenäisten liikkeenharjoittajien asemasta esittämäni toteamukset voidaan ottaa lähtökohdiksi myös tähän viimeiseen kysymykseen vastattaessa. Jakeluverkoston ulkopuolista itsenäistä liikkeenharjoittajaa eivät nimittäin sido kolmansien sitoumukset, joten valmistajien ja näiden jälleenmyyjien väliset suhteet ja sopimukset eivät koske sitä. Se voi siten ostaa ja myydä millaisen ajoneuvon (uuden tai käytetyn, samasta maasta ostetun tai toisesta maasta tuodun) tahansa ilman muita rajoituksia kuin kyseisessä oikeusjärjestyksessä yleisesti säädetyt rajoitukset; itsenäisen myyntitoiminnan vuoksi ei ole kiellettyä periaatteessa, että itsenäinen liikkeenharjoittaja toimii samanaikaisesti lopullisten kuluttajien tai ostajien valtakirjan saaneena välittäjänä.

39. On kuitenkin totta, että valtakirjan saaneen välittäjän toiminnalle on asetuksessa annettu täsmällinen merkitys. Tämän vuoksi ja jotta ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle voitaisiin antaa mahdollisimman hyödyllinen vastaus, koska valmistajat ja jälleenmyyjät kieltäytyvät hyväksymästä itsenäistä liikkeenharjoittajaa tällaiseksi välittäjäksi, on syytä arvioida sitä, missä määrin sen pyrkimyksiä harjoittaa jälleenmyyntiä samanaikaisesti välittäjän toiminnan kanssa voidaan rajoittaa.

40. Tämän vuoksi on tutkittava ensinnäkin jälleenmyyntisopimusten kolmansiin ulottuvia oikeusvaikutuksia yleensä ja sitten määritellä ne edellytykset, joiden mukaan valtakirjan saaneen välittäjän on harjoitettava toimintaansa, jotta jakeluverkostoon kuuluvat yritykset eivät voi laillisesti kiistää sen toimintavapautta.

41. Kuten olen jo todennut, kun asiaa tarkastellaan asetuksen yleisestä näkökulmasta, valmistajien ja "virallisten" yksin- tai jälleenmyyjien väliset jälleenmyyntisopimukset eivät voi millään tavoin vaikuttaa käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltaiseen toimintaan, eikä niihin voida vedota tällaista toimintaa vastaan. Tällaista itsenäistä osto- ja myyntitoimintaa ei voida kieltää asetuksen perusteella, koska sopimusten ulkopuolisille yrityksille ei ole asetettu niiden kilpailukeinoja koskevia pakollisia toimintaohjeita, vaan asetuksen avulla ainoastaan vältetään tietyistä sopimusten osapuolten kilpailunvastaisista menettelyistä muuten aiheutuva mitättömyys.

42. Tämä ei varmastikaan merkitse sitä, etteikö ajoneuvojen valmistajien ja jälleenmyyjien välisillä jälleenmyyntisopimuksilla olisi minkäänlaisia kolmansiin ulottuvia vaikutuksia; niillä on tarkasti määriteltyjä tällaisia vaikutuksia, kuten esimerkiksi mahdollisuus vedota mainittuihin sopimuksiin kieltäydyttäessä toimittamasta hyväksytyn jakeluverkoston ulkopuolisille yrityksille ajoneuvoja sekä niiden osia tai varaosia. Kyseessä olisi tällöin perusteltu kieltäytyminen, koska asetuksen mukaisesti poikkeus on mahdollinen tämän sellaisenaan vapaata kilpailua koskevien sääntöjen vastaisen menettelyn osalta.

43. Yhteisöjen tuomioistuimen mukaan on sallittua kieltäytyä myöntämästä takuuseen liittyviä palveluja jakeluverkoston ulkopuolisille yrityksille sen lisäksi, ettei niille toimiteta tavaraa. Asiassa Cartier 13.1.1994 annetussa tuomiossa [12] todetaan seuraavaa:

"32. — — Tältä osin on todettava, että sellainen sopimusvelvoite, jonka mukaan takuu koskee ainoastaan jakeluverkostoon kuuluvia myyjiä ja se evätään kolmansien myymiltä tavaroilta, johtaa samaan lopputulokseen ja vaikuttaa samalla tavoin kuin sellaiset sopimuslausekkeet, joiden mukaan myynti on sallittua ainoastaan jakeluverkostoon kuuluville liikkeenharjoittajille. Samoin kuin mainitut sopimuslausekkeet, takuun rajoittaminen on keino, jolla valmistaja estää verkoston ulkopuolisia ryhtymästä markkinoimaan järjestelmään kuuluvia tuotteita.

33. Koska sellaiset sopimuslausekkeet ovat sallittuja, joiden mukaan valmistaja sitoutuu myymään tuotteitaan ainoastaan hyväksyttyjen jälleenmyyjien välityksellä ja nämä hyväksytyt myyjät puolestaan sitoutuvat myymään edelleen ainoastaan toisille hyväksytyille myyjille tai kuluttajille, ei ole

12 — Asia C-376/92, Cartier, tuomio 13.1.1994 (Kok. 1994, s. I-15, 32 ja 33 kohta).

mitään syytä kohdella ankarammin sellaista järjestelmää, jossa sopimuksella rajoitetaan takuu koskemaan ainoastaan hyväksyttyjen jälleenmyyjien välityksellä myytyjä tuotteita — — .”

44. Se, että tällainen kieltäytyminen on sallittua, on merkittävin niistä kolmansiin ulottuvista vaikutuksista, joita aiheutuu valmistajien ja hyväksyttyjen jälleenmyyjien autoalalla tekemistä sopimuksista; valmistajilla ja jälleenmyyjillä on asetuksen perusteella oikeus käyttää tällaisia sopimuksia keinona puolustaa jakeluverkostoaan.

45. Välittömänä seurauksena edellä mainitusta seikasta ja saman oikeudellisen ilmiön kääntöpuolena on myös sellainen kolmansiin ulottuva vaikutus, että mainittuihin sopimuksiin voidaan vedota pätevästi kolmansien syyttäessä sopimuspuolia kilpailunvastaisesta toiminnasta. Tällaisessa tapauksessa kyseessä on sopimusten puolustusvaikutus, johon voidaan vedota sellaisia jakeluverkoston ulkopuolisia yrityksiä vastaan, jotka jälleenmyyjinä vaativat saada mainitun verkoston tuotteita vapaasti haltuunsa.

46. Tätä vaikutusta tarkasteltiin nimenomaisesti yhteisöjen tuomioistuimen asiassa L'Oréal 11.12.1980 antamassa tuomiossa [13], jossa käsiteltiin erityisesti komission perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan nojalla myöntämistä poikkeuksista aiheutuvia kolmansiin ulottuvia oikeusvaikutuksia. Yhteisöjen tuomioistuin totesi tältä osin seuraavaa:

”— — ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan nojalla myönnettyjä poikkeuksia koskevien päätösten perusteella syntyy oikeuksia siten, että tällaisten päätösten kohteena oleviin järjestelyihin osalliset voivat vedota järjestelyihin sellaisia kolmansia vastaan, jotka moittivat niitä mitättömiksi 85 artiklan 2 kohdan perusteella.”

47. Yhteenvetona todettakoon, että asetuksen mukaisesti tehtyjen jälleenmyyntisopimusten perusteella sopijapuolina olevilla yrityksillä on kolmansiin nähden oikeus kieltäytyä toimittamasta jakeluverkoston ulkopuolisille muille yrityksille sopimustuotteita tai -palveluja; sopijapuolina olevat yritykset voivat myös näiden sopimusten perusteella kiistää kolmansien nostamat kanteet tai esittämät vaatimukset, joissa yleiseen kilpailuvapauden periaatteeseen vedoten moititaan näitä sopimuksia mitättömiksi. Mutta nämä sopimukset eivät ole riittävä peruste sille, että jakeluverkoston ulkopuolisilta kolmansilta kiellettäisiin uusien ajoneuvojen itsenäinen markkinointi mainitun verkoston ulkopuolella.

13 — Asia 31/80, L'Oréal, tuomio 11.12.1980 (Kok. 1980, s. 3775, 23 kohta).

48. Asetuksen mukaan jälleenmyyjien sitoumukset olla myymättä moottoriajoneuvoja välittäjän palveluksia käyttäville kuluttajille ovat päteviä, paitsi jos lopullinen ostaja on antanut kyseiselle välittäjälle etukäteen valtakirjan tätä tarkoitusta varten (3 artiklan 11 kohta). Tässä viimeksi mainitussa tapauksessa eli silloin, kun välittäjä esittää lopullisen ostajan antaman valtakirjan, jälleenmyyjällä ei ole oikeutta kieltäytyä myymästä ajoneuvoa. Lisäksi missään asetuksen kohdassa ei kielletä liikkeenharjoittajaa toimimasta ammattimaisesti välittäjänä (välityssopimuksen perusteella välittäjä tavallaan saattaa asiakkaan yhteyteen jälleenmyyjän kanssa) samanaikaisesti, kun hän toimii autojen — samoin ammattimaisena — jälleenmyyjänä.

49. Jotta yritys voisi harjoittaa tällä tavoin itsenäistä toimintaa ja toimia samalla laillisesti lopulliselta ostajalta valtakirjan saaneena välittäjänä, siltä edellytetään ainoastaan, että se ei johda mahdollisia asiakkaitaan harhaan joko antamalla virheellisen vaikutelman siitä, että se kuuluisi viralliseen jakeluverkostoon, tai salaamalla asiakkailta sen, että se toimii sekä itsenäisenä jälleenmyyjänä että valtakirjan saaneena välittäjänä. Kuten on johdonmukaista, kansallisten tuomioistuinten asiana on määritellä kussakin tapauksessa, onko asiakasta johdettu tällä tavoin tietoisesti harhaan.

Ratkaisuehdotus

Edellä esitetyn perusteella ehdotan yhteisöjen tuomioistuimelle, että se vastaisi Tribunal de commerce de Lyonin sille esittämään kysymykseen seuraavasti:

"1) Perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä ja huoltopalveluja koskevien sopimusten ryhmiin 12 päivänä joulukuuta 1984 annetussa komission asetuksessa (ETY) N:o 123/85 ei kielletä sitä, että jakeluverkostoon kuulumattomat yritykset harjoittavat vapaasti mainitun verkoston ulkopuolella itsenäistä uusien tai käytettyjen ajoneuvojen ostoa ja myyntiä, vaikka ne eivät ole lopullisilta kuluttajilta valtakirjan saaneita välittäjiä.

2) Edellä mainitussa asetuksessa ei myöskään kielletä näitä yrityksiä toimimasta samanaikaisesti itsenäisinä moottoriajoneuvojen myyjinä ja lopullisilta

kuluttajilta valtakirjan saaneina välittäjinä edellyttäen, että kumpaakin toimintaa harjoitetaan siten, ettei mahdollisia asiakkaita johdeta harhaan. Tämä toiminta voi kummassakin tapauksessa koskea sekä omasta maasta ostettuja että muista jäsenvaltioista tuotuja autoja."